

ОЗДОРОВЛЕННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ДЖЕРЕЛА ТА ЕТАПИ

Охарактеризовано ключові напрями оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств. Обґрунтовано особливості використання джерел оздоровлення суб'єктів господарювання. Розглянуто поетапне оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств.

Ключові слова: оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств, платоспроможність, фінансовий стан, джерела, етапи, ефективність, оцінка.

Фінансово-стійкі аграрні підприємства орієнтовані на адаптацію до складних ринкових умов господарювання. Однак значна частина вітчизняних аграрних підприємств нині перебуває у кризовому стані, що пов'язано не стільки з дефіцитом фінансових ресурсів, скільки з низьким рівнем фінансового менеджменту та відсутністю обґрунтованих стратегій. Тому завдання нинішнього етапу розвитку аграрної економіки викликають особливі вимоги до відновлення платоспроможності аграрних підприємств. Пріоритетності набуває проблема пошуку і вибору стратегій та інструментів оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств. Розв'язання цієї проблеми потребує поглиблення теоретичних досліджень, присвячених відновленню платоспроможності аграрних підприємств, розроблення методичного і практичного забезпечення цього процесу.

За даними статистичних довідників близько 30% аграрних підприємств є неплатоспроможними (збитковими); отже, вони не виконують власних зобов'язань перед кредиторами і найманими працівниками з виплати заробітної плати. Неплатоспроможні сільськогосподарські підприємства не користуються довірою серед банків та інших інвесторів як позичальники. Підвищення прибутковості даних підприємств за рахунок реалізації інвестиційних та інноваційних проектів обмежені. Таким чином, оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств передбачає забезпечення їх прибутковості, платоспроможності та виробництво конкурентоспроможної продукції на ринках.

Останніми роками оздоровленню неплатоспроможних аграрних підприємств приділена підвищена увага в наукових дослідженнях. Теоретичні й методичні аспекти фінансового стану підприємств як об'єкта оздоровлення науково обґрунтовані у працях багатьох учених. Найбільш значні з них – роботи В. Алексійчука, М. Дем'яненка, О. Демченко, Г. Кірейцева, М. Маліка, П. Саблука, П. Стецюка та ін. Серед відомих учених, у чиїх працях висвітлено питання

джерел здійснення антикризових засобів, варто відзначити В. Баліцьку, Т. Білокінь, В. Василенка, А. Дмитранка, Н. Левченко, О. Островську, О. Терещенка. Однак багато теоретичних і практичних проблем стосовно специфічних особливостей використання джерел оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств залишаються нерозв'язаними.

Результатом взаємодії всіх елементів системи економічних відносин підприємства є сукупність виробничо-господарських факторів, яку характеризують системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів. Часто виникають ситуації, коли через об'єктивні причини тимчасово погіршуються основні показники, що характеризують платоспроможність, фінансову стійкість, прибутковість, що знаходить пояснення як прояв ознак окремих видів криз.

Для попередження та недопущення розвитку таких кризових явищ, а тим більше їх поглиблення й виникнення комплексної стратегічної кризи підприємства, керівникам і власникам суб'єктів господарювання необхідно забезпечити виконання комплексу заходів, що передбачають використання внутрішніх та зовнішніх джерел і важелів, що дадуть змогу не лише стабілізувати ситуацію, а й забезпечити високоякісне та кількісне зростання основних характеристик та показників його фінансового стану.

Аграрним підприємствам притаманні специфічні особливості, які виокремлюють цю галузь з-поміж інших у національній економіці. Найбільш характерними особливостями їх функціонування є: висока залежність від зовнішніх джерел фінансування; недостатність власних джерел фінансування у зв'язку з іммобілізацією фінансових ресурсів, спрямованих на створення сезонних по-наднормативних виробничих запасів, необхідних для забезпечення процесу виробництва; пряма залежність формування фінансових результатів від природно-кліматичних умов; обмежений доступ до кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг в умовах кризи стану фінансового сектору.

Наявність специфічних ризиків і нестабільність доходів через об'єктивні причини зумовлює необхідність безперервного процесу оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств упродовж усього виробничого циклу [1, 289].

Оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств – це комплекс послідовних взаємозв'язаних виробничо-технічних, фінансово-економічних, організаційних та соціальних заходів, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи та відновлення або досягнення ним прибутковості й конкурентоспроможності.

Метою оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств є покриття поточних збитків та усунення причин їх виникнення, поновлення ліквідності й платоспроможності сільськогосподарських підприємств, зменшення обсягів заборгованості, поліпшення структури оборотного капіталу та формування фінансових ресурсів, необхідних для санаційних виробничо-технічних заходів.

Процес оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств передбачає послідовне здійснення заходів, що потребують залучення певних ресурсів, котрі надходять, як правило, із зовнішніх джерел [2, 177].

Розглядаючи питання альтернативних джерел оздоровлення суб'єктів підприємницької діяльності, О. Процків виокремлює:

- ✓ випуск нових акцій та облігацій;
- ✓ залучення банківських кредитів;
- ✓ отримання урядових субвенцій;
- ✓ трансформацію короткотермінової заборгованості в довготермінову [4, 21].

Дещо по-іншому розглядає внутрішні та зовнішні джерела проведення антикризових заходів Н. Левченко. До внутрішніх джерел автор відніс кошти власників (засновників) та кошти працівників, а серед зовнішніх – акцентує увагу на банківських ресурсах і кредиторській заборгованості (зокрема для бюджетних установ – кошти Державного бюджету) [3, 169].

Найбільш повно, на нашу думку, джерела реалізації антикризових заходів розглядає О. Терещенко, який стверджує, що мобілізація внутрішніх джерел оздоровлення має відбуватися в двох напрямках:

- ✓ збільшення вхідних грошових потоків за рахунок зростання виручки від реалізації продукції чи реструктуризації активів (здача в оренду основних фондів, використання зворотного лізингу, мобілізація прихованих резервів, рефінансування дебіторської заборгованості);
- ✓ зменшення вихідних грошових потоків (зниження собівартості готової продукції, скорочення витрат, що не належать до валових, та відмова від інвестиційної діяльності).

Серед зовнішніх джерел оздоровчих заходів О. Терещенко виокремив:

- ✓ банківське кредитування;
- ✓ збільшення статутного фонду (шляхом збільшення кількості акцій, зростання номінальної вартості, обміну облігацій на акції);
- ✓ цільові внески на безповоротній основі [6, 19].

У процесі досліджень ми систематизували ключові заходи з фінансового оздоровлення сільськогосподарських товаровиробників, що відображає наведена нижче модель, в основі якої умова – забезпечення найнижчої ціни та досягнення бажаної результативності (ефекту) на основі оптимізації відповідних джерел (рис. 1).

Залучення альтернативних або зовнішніх джерел оздоровлення для аграрних підприємств – надто складна і важкодоступна процедура. Комерційні банки не дуже довіряють сільськогосподарським підприємствам і, перестраховуючись, дають кошти лише під великі відсотки. На практиці державна підтримка означає надання безвідсоткових кредитів фермерським господарствам, здешевлення банківських кредитів і страхових премій, допомогу в придбанні складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, але її отримують лише деякі підприємства.

Рис. 1. Схематичне зображення основних складових загальної моделі проведення заходів оздоровлення сільськогосподарських підприємств

Упродовж останнього десятиріччя виникла низка проблем щодо ефективного функціонування аграрних підприємств. Серед чинників, що негативно впливають на оздоровлення неплатоспроможних підприємств виділимо: відсутність ефективних реформ галузі та дотацій на розвиток, застарілу систему обліку сільськогосподарської продукції, неефективна система внутрішнього управління аграрних підприємств і морально та фізично застаріле обладнання.

Поетапне оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств сприятиме поліпшенню їх фінансового стану, протидії кризовим ситуаціям, нарощуванню обсягів виробництва та реалізації конкурентоспроможної продукції, обмеження ввезення імпортних продуктів харчування, що у кінцевій меті гарантуватиме продовольчу безпеку країни. Етапи оздоровлення неплатоспроможного підприємства наведені на рисунку 2.

Оздоровлювати неплатоспроможні аграрні підприємства можна за двома основними позиціями: оздоровлення наявного підприємства і створення нової організації на базі ресурсів неплатоспроможної організації. Враховуючи особливості нерівномірного формування фінансових ресурсів аграрних підприємств упродовж року, потрібно виявляти можливі джерела їх надходження [5].

Перспективним напрямком оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств є забезпечення їх необхідною кількістю фінансових ресурсів: власними, залученими і позичковими, що прямо й опосередковано впливають на можливості та форму господарювання підприємства. Кредит не впливає на зміну власника підприємства.

Фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств є одним з найбільш пріоритетних завдань аграріїв. Теоретичне обґрунтування категорії «фінансове оздоровлення» сприяє окресленню подальших шляхів щодо виходу

суб'єктів господарювання з кризового стану; такими напрямками можуть бути: гарантування продовольчої безпеки держави; забезпечення прогнозованості розвитку та довготермінової стійкості; аграрного сектору на основі його багатомасштабності; сприяння розвитку сільських поселень та формування середнього класу на селі через забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення його доходів; зростання інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств; раціональне використання сільськогосподарських земель і зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на довкілля [1, 297].

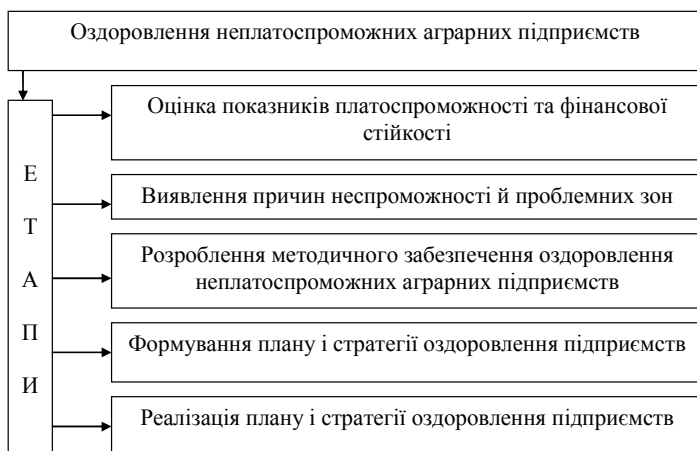

Рис. 2. Етапи оздоровлення неплатоспроможного підприємства

Наше дослідження дає змогу зробити висновки, про те, що застосування оздоровчих заходів сприятиме стабільному розвитку вітчизняної економіки, адже забезпечуватиме стале функціонування українських аграрних підприємств.

Вибір оптимальних джерел для оздоровлення неплатоспроможних аграрних підприємств повинен бути безпомилковим, оскільки це може призвести до банкрутства.

*Tkachenko A. **Health improvement insolvent agrarian enterprises: sources and stages.** The article describes the key trends rehabilitation of insolvent farms. Grounded features using a power recovery entities. Examined gradual recovery of insolvent farms.*

Key words: recovery of insolvent farms, solvency, financial condition, source, stages, effectiveness and evaluation.

Ткаченко А. С. *Оздоровления неплатежеспособных аграрных предприятий: источники и этапы. Охарактеризованы ключевые направления оздоровления неплатежеспособных аграрных предприятий. Обоснованы особенности использования источников оздоровления субъектов хозяйствования. Рассмотрено поэтапное оздоровление неплатежеспособных аграрных предприятий.*

Ключевые слова: оздоровление неплатежеспособных аграрных предприятий, платежеспособность, финансовое состояние, источники, этапы, эффективность, оценка.

Література

1. Демченко О. В. Фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств в умовах кредитної рестрикції / О. В. Демченко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 289–298.
2. Кірдіна О. Г. Основні аспекти фінансового оздоровлення підприємств / О. Г. Кірдіна, Ю. Т. Боровик // Економіка підприємства: Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 40. – С. 176–180.
3. Левченко Н. М. Джерела фінансового оздоровлення підприємств в аспекті чинного законодавства / Н. М. Левченко // Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 169–172. – (Серія : Економіка та підприємництво).
4. Процків О. П. Особливості фінансової стратегії щодо подолання кризового стану підприємства / О. П. Процків // Державний інформаційний бюлетень. – С. 18–25.
5. Шолудько О. В. Основні підходи до фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Шолудько. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
6. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.